

УДК 378.147:[378.22:339.543](477+438)

Т.В. Коржинська
м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ МИТНОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

Постановка проблеми. Наразі запорукою модернізації пріоритетних сфер суспільного життя передусім є трансформаційні процеси, завдяки яким Україна матиме змогу підвищити свою конкурентоспроможність та покращити свій фінансово-економічний стан на світовій арені. А імплементація таких процесів можлива за наявності висококваліфікованих та якісно підготовлених вищими навчальними закладами фахівців. З цього випливає, що вища освіта постає перед суспільством у ролі лакмусового папірця, завданням якого є в першу чергу вбирати в себе інформацію про потреби суспільства щодо здобуття вищої освіти, а також про ази вищої освіти за кордоном.

Аналіз попередніх досліджень. Проблематика професійної підготовки фахівців багатьох сфер суспільства неодноразово ставала темою досліджень науковців як України, так і Республіки Польщі, але підготовка майбутніх митників ще недостатньо досліджена і потребує подальшого вивчення.

Особливості професійної, комунікативної, соціально-психологічної компетентностей майбутніх митників та їхню готовність до професійної діяльності у своїх наукових дослідженнях науково обґрунтовують такі вітчизняні науковці, як: І. Бережнюк, О. Миропольська, О. Марценюк, В. Ченцов, П. Пашко, О. Нагорічна, В. Поліщук, С. Мороз та ін.

Наприклад, О. Миропольська у своїй науковій роботі «Формування професійної компетентності фахівців митних органів в умовах службової діяльності» зазначає, що «...проблема професійної підготовки кадрів для митних органів України нині є однією з найактуальніших. Це обумовлено, насамперед, необхідністю підвищення авторитету митної служби в цілому. Як відомо, є багато нарікань на адресу митників під час здійснення митного оформлення та митного контролю. Однією з причин цього є низька професійна компетентність митників» [2, с. 1].

Беручи до уваги це, можна дійти до висновку, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців митної справи має зароджуватися ще у процесі навчання у вищих навчальних закладах митного спрямування.

Метою статті є дослідження особливостей професійної підготовки митників за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» у вищих навчальних закладах України та Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши відомості 11-го звіту «Ведення бізнесу 2014» (Doing Business 2014) Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації, в якому міститься інформація про те, що Україна за підсумками 2012 року посіла 112 місце рейтингу за «рівнем доходів» серед 189 держав, у той час як найближча сусідня країна Республіка Польща (РП) — 45 місце [1, с.11-16].

Згідно із Указом Президента України «Про Міністерство доходів і зборів України» №141/2013 від 18.03.2013 було проведено адміністративну реформу, в результаті якої було об'єднано митну та податкову служби України в єдину систему органів виконавчої влади, так зване Міністерство доходів і зборів України. Наразі триває зворотний процес реорганізації двох самостійно діючих служб. Вважаємо, що Україна потребує проведення подальших нагальних реформ різнопланового характеру зокрема і в митній системі.

Перманентний процес автоматизації та інформатизації митної сфери сучасної держави обумовлюється потребою постійного вдосконалення професійної підготовки висококваліфікованих митних фахівців, які покликані професійно виконувати завдання та

функції, покладені на них державою. Професійна митна діяльність безпосередньо пов'язана із використанням у роботі інформаційних технологій (на митницях Міндоходів використовують Автоматизовану систему митного оформлення «Інспектор-2006р», «Електронну митницю» та ін.), що дозволяє автоматизувати обробку інформаційного потоку даних та покращити якість роботи самих фахівців.

Відповідно до Конституції України, розділу II, частини третьої статті 53 держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам [3].

Але вища освіта повинна бути не лише доступною, а й якісною. Здобуття якісної вищої освіти здавна вважається дієвим чинником впливу на подальшу професійну діяльність особистості, її кар'єрне зростання та конкурентоздатність. Вважаємо, що здобуття якісної освіти не обов'язково супроводжується здобуттям її за кордоном.

Вітчизняні навчальні заклади теж мають висококваліфікований викладацький потенціал і постійно вдосконалюють свою навчально-матеріальну базу. Постає питання «Як актуалізувати методико-дидактичний арсенал якісної освіти?» Відповідь досить прозаїчна, але дієва «це скрупульозне вивчення та черпання досвіду успішного імплементації освітніх інформаційних технологій, новітніх методик високорозвинених країн, таких як Гонконг, Китай, Нова Зеландія та ін.».

Одним із стратегічно важливих соціально-економічних партнерів України є Республіка Польща. Після приєднання Польщі до країн Європейського Союзу в 2004 р. було проведено реформацію вищої освіти Польщі з урахуванням рекомендаційних змін щодо впровадження принципів Болонського процесу, а саме запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), студентського обміну в рамках програми «ERASMUS» і т.д.

У процесі проведеного дослідження було виявлено, що Україна тісно співпрацює з державою Республікою Польща в багатьох напрямках, зокрема і в митному, про що засвідчують угоди митного спрямування щодо пунктів пропуску через державний кордон (1992р.), співробітництва і взаємодопомоги у митних справах (1995 р.) та інші [4].

Варто зазначити, що митна сфера Республіки Польщі не стоїть на місці, а постійно удосконалюється та вимальовує перспективу подальшої діяльності. Серед перспектив розвитку є застосування у роботі інформаційних засобів електронного зв'язку в рамках Програми «Електронна митниця»; «Єдиного Вікна» як бази електронного обміну інформацією, даними, документами; рішень щодо зміцнення та посилення ефективності антикорупційної політики; обміну досвідом митної служби Республіки Польщі з іншими державними митними службами та інституціями; бізнес-аналітики в управлінні митними процесами; віртуальної інформаційної присутності в цифровому середовищі, з метою надання якісних митних послуг [5, с. 9].

Реалізація вище зазначених перспектив насамперед і покладається на посадових осіб митної служби, які мають гідно виконувати свої обов'язки на професіональному рівні. А передумовою цьому слугує якісне здобуття професійно-орієнтованої освіти у вищих навчальних закладах.

У 2005 році Україна приєдналася до Болонського процесу з метою створення власної конкурентоздатної системи вищої освіти європейського рівня. Нині згідно з останніми даними Наглядової ради членство у «Великій Хартії університетів» («Magna Charta Universitatum») мають 68 українських і 23 польських вищих навчальних закладів.

В Україні відповідно до Постанови КМУ від 27 серпня 2010 р. № 787 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах студенти, які виявили бажання навчатися в магістратурі та здобувати митну освіту мають змогу здобути спеціальність «Товарознавство та експертиза в митній справі» (8.03051002).

Вищим спеціалізованим навчальним закладом з підготовки фахівців у сфері митної справи є Академія митної служби України, яка одна із перших у світі серед вищих навчальних закладів імплементувала у навчальний процес професійні стандарти підготовки митників Всесвітньої митної організації. В Академії функціонує Центр митної справи, а також Українсько-Польський Центр, який покликаний сприяти розвитку українсько-польського співробітництва у сфері підготовки і перепідготовки кадрів для митних органів і культури з Академією Економіки та Інновацій у Любліні.

Існує ряд інших вищих навчальних закладів, які надають освітні послуги в сфері митної справи. З-поміж них можна виокремити Національний університет харчових технологій, Луцький національний технічний університет, Харківський державний університет харчування та торгівлі, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка та ін.

Розглянемо Республіку Польщу в освітньому ракурсі крізь призму положень частини 4 статті 70 Конституції Республіки Польща. Цією статтею кожному громадянину Республіки Польща гарантується надання вільного доступу до освіти, в тому числі і до вищої освіти [6].

У Республіці Польщі згідно із Розпорядженням Міністра праці та соціальної політики від 27.04.2010 «Щодо класифікації професій та спеціальностей задля потреб ринку у сфері їх застосування» кодом кваліфікації «митник» («Funkcjonariusz celny») є 335101.

У процесі дослідження виявлено, що підготовка фахівців митної справи за кваліфікацією «магістр» у Республіці Польща реалізується у вищих школах та університетах як державної так і недержавної форми власності, які безпосередньо підпорядковуються Міністерству народної освіти Республіки Польща. Зокрема, Університет управління і права ім. Х.Ходковської (Uczelnia Techniczno-Handlowa im. H. Chodkowskiej), Вища школа права і адміністрації в Перемишлі (Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Przemyślu), Університет природничих наук у Любліні та ін.

Ознайомимося детальніше із навчальним процесом приватного вищого навчального закладу такого як Технічно-торгівельний університет ім.Х.Ходковської, який також реалізує принципи Болонської декларації. Бажаючи навчатися у митній сфері можуть обрати факультет «Митна діяльність та міжнародна логістика» (Wydział Cła i Logistyki Międzynarodowej) за спеціальністю «Митне забезпечення бізнесу». Факультет тісно співпрацює із викладачами-практиками польської палати митної логістики та експедирування, Департаментом митної політики, митною службою Міністерства Фінансів і т.д. Тривалість навчання в магістратурі становить 4 семестри. Упродовж навчання студенти мають змогу проявити не лише свій розум, а й креативність, беручи участь у різноманітних заходах закладу. Цьому сприяє використання в навчальному процесі новітніх методик викладання (тематичні дослідження, дебати, дискусії), сучасних інформаційних та дидактичних технологій (електронне навчання, семінари, участь у різноманітних проектах, проходження практики зі спеціальності), можливість стажування за кордоном. Можливість реалізації останнього надає програма обміну студентами між університетами країн, яка має назву «Erasmus Mundus». Будь-який студент Університету може на семестр перевестися до університету іншої країни для продовження навчання за своєю спеціальністю. Таким чином, студент має змогу багатосторонньо вивчати професійно-орієнтовані дисципліни сфери митної справи.

На базі Університету створено віртуальний університет, який надає швидкий доступ студентам та викладачам до усіх навчальних інтернет-сервісів закладу (до університетської системи навчального забезпечення, інтранету, електронного навчання). Реєстрування у віртуальному університеті здійснюється за допомогою Центральної системи аутентифікації (CAS) за адресою <https://cas.uth.edu.pl>. Університетська система навчального забезпечення (Uniwersytecki System Obsługi Studiów), яка надає інформацію про кожного окремо взятого студента, зокрема про його оцінки, кредити, відвідування занять, анкетування, відомості про оплату за навчання та можливість спілкування із студентами, які навчаються за однією і тією ж спеціалізацією та викладачами. Інформацію про екзаменаційні сесії та стипендії, норми і правила, документи із можливістю завантаження надає локальна мережа Інтранет (Intranet). Це

електронна навчальна база охоплює тематичні електронні публікації комплексних та мультимедійних матеріалів. Інноваційним і зручним у користуванні є ресурс Гмейл (Gmail), який дає змогу зберігати електронну поштову переписку до 10 гігабайт. Система електронного навчання (Moodle), яка дозволяє студентам брати участь у тренінгах, форумах та обмінюватися інформацією в групах. А також є автоматизована бібліотечна інформаційна система (КОНА), яка надсилає відомості про наявність книжки на електронну скриньку читача за попереднім його запитом [7].

Висновки. Вищі навчальні заклади України та Республіки Польща плідно співпрацюють у сфері митної справи. Вони працюють над подальшим упровадженням принципів Болонської декларації в навчальний простір студентів.

Отже, вважаємо, що удосконалення програми підготовки фахівців митної справи можливе завдяки впровадженню новітніх інформаційних технологій, зокрема інформаційних та програмних комплексів навчання, комп'ютерних симуляторів та ін.

Необхідність детермінації стратегій осучаснення освітніх послуг завдяки акумуляції найкращого зарубіжного досвіду в сфері митної освіти та інноваційних технологій, надиктованих реаліями сучасності, інформатизацією та швидкоплинністю буття суспільства, є нагальною потребою України у її зростанні конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

Література:

1. Доповідь «Ведення бізнесу 2014 — Розуміння регулювання діяльності малих і середніх підприємств» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2014>
2. Миропольська О.В. Формування професійної компетентності фахівців митних органів в умовах службової діяльності: Автореф. Дис. ... канд. пед. Наук / Національна академія. — Хмельницький, 2010. — 20 с. : рис., табл.
3. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 — Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini.htm
4. Постанова Кабінету міністрів України від 25.03.93 №223 «Про Угоду між Урядом України і Урядом Республіки Польщі про пункти пропуску через державний кордон» [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616_004
5. Służba Celna: lepsze usługi w erze cyfrowego stylu życia [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mf.gov.pl/sluzba-celna/>
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/2.htm>
7. Uczelnia Techniczno-Handlowa im. H. Chodkowskiej / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wscil.edu.pl/>
8. Мороз С.Е. Формування готовності майбутніх товарознавців-експертів у митній справі до професійної діяльності як педагогічна проблема [Текст] / С. Е. Мороз // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2013. — Вип. 1 (67). — С. 147-148.
9. Гавран М.І. Професійна підготовка фахівців у закладах приватної вищої освіти Польщі в контексті Болонського процесу / М. Гавран // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. — 2009. — Вип. 25. — Ч. 3. — С. 339-340
10. Пашко П. В., Гармаш Є. В. та ін. Рекомендації державної митної служби України до варіативних частин освітньо-професійних програм підготовки магістрів для митної служби / П. В. Пашко, Є. В. Гармаш та ін. // Академія митної служби України. — Дніпропетровськ, 2010.

У статті розглянуто організаційну специфіку та особливості професійної підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» у вищих навчальних закладах України та Республіки Польща. Автор статті проаналізував навчально-методичне забезпечення вищих навчальних закладів митного профілю.

Ключові слова: вища освіта, професійна підготовка, магістр, фахівець у галузі митної справи, інформаційні технології, митне забезпечення.

В статье рассматривается организационная специфика и особенности профессиональной подготовки по образовательно-квалификационному уровню «магистр» в высших учебных заведениях Украины и Республики Польша. Автор статьи проанализировал учебно-методическое обеспечение вузов таможенного профиля.

Ключевые слова: высшее образование, профессиональная подготовка, магистр, специалист в области таможенного дела, информационные технологии, таможенное обеспечение.

This article focuses on the organizational specifics and peculiarities of professional customs training in Master's education in the higher educational institutions of Ukraine and the Republic of Poland. The author of the article analyzed the training and information resources of the higher education institutions of the customs sphere

Key words: *higher education, professional training, master, specialist in the sphere of customs affairs, informational technologies, customs services.*

УДК 378. 147.032

А.П. Лісниченко
м. Вінниця, Україна

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Здатність до творчої самореалізації є актуальною професійною якістю фахівців, потребу в якій відчуває наразі суспільство. Багатство індивідуальності людини та реалізація її особистісних сутнісних сил є критерієм не лише її власного саморозвитку, а й гармонійного суспільного розвитку.

Проектування зазначеної проблеми в систему професійної підготовки майбутніх учителів передбачає необхідність розвитку особистісно-смислової сфери студентів, допомоги їм в усвідомленні власних потенційних можливостей, навчання механізмам рефлексії й творчості, орієнтації на постійний саморозвиток. Лише вчитель, який керується в професійній діяльності власними переконаннями, інтересами й цілями, який аналітично підходить до розв'язання педагогічних завдань, тобто володіє механізмами творчої самореалізації, здатний ефективно застосувати загальні знання крізь призму своєї індивідуальності в конкретній ситуації відповідно до кожного окремого учня.

Предметом психологічного дослідження проблема самореалізації стала із середини ХХ століття. З тих пір вивчалися різні аспекти самореалізації:

- потребнісно-мотиваційна основа самореалізації (А. Маслоу, К. Роджерс, Д. Леонтьєв, В. Созонов);
- самореалізація як процес (Л. Виготський, О. Вітковська, В. Демиденко, О. Киричук);
- об'єктивний і суб'єктивний результат самореалізації (Д. Леонтьєв);
- особистісні якості необхідні для самореалізації (А. Бодалєв, Л. Рудкович).

Як бачимо, проблема самореалізації особистості розглядалась психологами різнобічно. Проте для нашого дослідження важливо: 1) чітко розмежувати споріднені поняття «самореалізація» і «самоактуалізація»; 2) з'ясувати, які особистісно-професійні якості необхідно формувати у майбутніх учителів, щоб вони могли творчо втілити свої знання й уміння в професійній діяльності; 3) розгляд можливих методів навчальної діяльності для розвитку рефлексивних умінь студентів.

Сутність поняття «самореалізація» багато в чому збігається з поняттям «самоактуалізація» в тому аспекті, який стосується саморозвитку. Проте сучасні науковці наголошують на теоретичній некоректності ідентифікації самореалізації й самоактуалізації. Вони розмежовують зазначені поняття, відзначаючи, що самоактуалізація — це свого роду «досамореалізація», певний процес оживлення, активізації (актуалізації) наших потреб, мотивів, задумів, надання їм загостреної, емоційно забарвленої форми; це процес спонукання до дії самого себе. Водночас самореалізація — це усвідомлений виконавчо-результативний процес саморозвитку (самоосвіти, самовиховання, саморегуляції, самооцінки). Відбувається самореалізація уже на основі підготовчої, мобілізуючої роботи самоактуалізації і ці тісно пов'язані внутрішні процеси являють собою цілісний зв'язок під час самобудівництва й саморозвитку особистості [4, с. 8].

Предметна реальність соціально вагомого внеску (опредметнення себе в об'єкті чи в